

Pratarmė

Šios monografijos istorija prasidėjo prieš tris dešimtmečius, kai jos autorė, tuo metu Lietuvos muzikos akademijos (dabar – Lietuvos muzikos ir teatro akademija, LMTA) studentė, susidomėjo gana dažnai minimu, tačiau rimčiau dar beveik netyrinėtu Lietuvos muzikos istorijos epizodu ir ypač XIX a. Vilniaus bažnyčių muzikiniais rankraščiais. Fragmentiški andainyškšcio domėjimosi rezultatai atsispindėjo bakalauro, magistro darbuose (abu vadovaujant doc. dr. Jūratei Izabelei Gustaitei), 2000 m. apgintoje disertacijoje (vadovaujant habil. dr. Jūratei Marijai Trilupaitienei), keliose dešimtyse mokslo publikacijų ir studijų. Planuota šiuos darbus apibendrinti platesnės apimties knygoje, tačiau autorės asmeniniam gyvenimui ir karjerai laikinai pakrypus kita linkme, šiuos planus teko kuriam laikui pamiršti. Vis dėlto pažadas visų pirma sau ir manimi tikėjusiems, visada greta buvusiems kolegoms parašyti knygą apie XIX a. Vilnių ir bažnytines kapelas nedavė ramybės. Maža to, jau ne vienerius metus LMTA dėstydamas Lietuvos muzikos istoriją turėjau progų patirti, kaip bręsta šios knygos poreikis. Viena vertus, negalėjau parengti užduočių studentams kai kuriomis temomis, nes tiesiog nebuvo tekstų, kuriuos galėčiau duoti skaityti. Kita vertus, diskusijos su studentais per seminarus įkvėpė ne vieną mintį ir paskatino labiau pasidomėti dalykais, kurie ir tapo būsimos knygos gijomis. Taigi galiu tvirtinti, kad šios monografijos atsiradimą pagreitino ir kelios žinių siekiančių studentų kartos.

Rašyti knygą apie XIX a. Lietuvos muzikos istoriją skatino ir profesinis pavydas, kylantis skaitant kolegų muzikologų darbus, naujai atveriančius Lietuvos ir lietuvių kultūrinius reiškinius. Drįsčiau teigti, kad nauji tyrimai, nepaisant jų skirtumų, lietuviškos muzikologijos kontekste reprezentuoja

savitą kryptį, kuriai būdingi tam tikri pamatiniai bendrumai. Pirmiausia visuose šiuose darbuose justis noras atskleisti tai, kas dar nebuvo ištirta, aptarta. Antra, ne viskas yra pagrįsta teorinėmis prielaidomis ir metodologijomis – kartais apsiribojama tik rastų ir atgaivintų šaltinių aptarimu. Tačiau visiems mums pasitaiko duobių dėl informacijos ir archyvinių dokumentų stygiaus bei prastos jų būklės. Norėdama išvengti kraštutinumų, savo knygoje mėginau aprėpti atsirinktus šaltinius, kurių veikėjai aktyviai ar pasyviai, tiesiogiai ar netiesiogiai dalyvavo XIX a. muzikiniame Vilniaus bažnyčių gyvenime. Kelis dešimtmečius trukusi pažintis su natų rankraščiais pagrindė įsitikinimą, kad tai teisingas kelias.

Pradžioje buvau užsimojusi atkurti nuoseklią XIX a. Vilniaus bažnyčių istorinę kultūrinę atmintį. Šiam tikslui perskaičiau daugybę memuarų ir gausybę istorijų apie Vilnių. Mano nuostabai, beveik visi faktai apie bažnyčiose muzikavusius kolektyvus, jų narius ir veiklą vedė už bažnyčių ar vienuolynų ribų, tolyn į kitas erdves. Dėmesio centras – XIX a. Vilniaus katedros (Šv. vyskupo Stanislovo ir šv. Vladislovo arkikatedros bazilikos) muzikinis gyvenimas – vis labiau plėtėsi jį tyrinėjant, kol galiausiai supratau, kad visko aprėpti negaliu, kad tai, ką per daugelį metų kaupiau ir sisteminau, tapo sunkiai suvaldomu informacijos srautu. Suvokiau, kad XIX a. bažnytinė muzika šiame mieste neturi jokių kalbinių ar istorinių ribų. Ir jei noriu savo darbą užbaigti, turiu kai ko atsakyti, kai kur apsiriboti.

Rašydama knygą mintimis klajojau po senąjį Vilnių, dairiausi į vargonų choras po jo bažnyčių skliautais, nugirsdavau muzikos kūrinių fragmentus, pamatydavau muzikų šešėlius ir siluetus, kurie, trumpai šmėkštelėję, tuoj pasitraukdavo į savų būtų gyvenimų gilumą. Paradoksalu, bet neturime beveik nė vieno jų portreto, tad mano vaizduotė turėjo į valias erdves fantazijoms. Tikiu, kad taip elgsis ir skaitytojai. Iš šių garsų, vaizdinių ir faktinės medžiagos fragmentų susidėliojo savotiškas XIX a. Vilniaus bažnytinės muzikos koncertas, kurio dekoracijos – „lyg iš dangaus nusileidusios Vilniaus bažnyčios, didingi rūmai, siaurų gatvelių linkiai, skersgatviai ir didele meile alsuojanti miesto dvasia“ (Matonienė 2017: 11).

Ši monografija – tai visų pirma mums brangaus XIX a. miesto, jo bažnyčių ir jose muzikavusių asmenų biografija. Katedros muzikinio gyvenimo pasakojimas skleidžiasi tarsi keliaujant geografinių atradimų keliu, o Vilniaus bažnyčių muzika, tikiuosi, suskambės naujomis gaidomis visos Lietuvos muzikos istorijos kontekste.

Už tai, kad ši knyga buvo parašyta, norėčiau padėkoti savo Mokytojoms: doc. dr. Onai Narbutienei, M. K. Čiurlionio menų mokyklos suole pabudinusiai meilę muzikologijai; doc. dr. Jūratei Izabelei Gustaitei ir habil. dr. Jūratei Marijai Trilupaitienei, už rankos vedusioms ir tebevedančioms Lietuvos muzikos istorijos ir muzikinių rankraščių pažinimo keliu, niekada neabejojusioms mano pasiūlytomis idėjomis, bet visada labai griežtai vertindavusioms jų įgyvendinimą. Norėčiau ačiū pasakyti ir savo šeimai: Mamai, vyrui ir dukroms, nebyliai padėjusiems ir visada buvusiems šalia. Be jūsų visų nebūčiau radusi jėgų šiam kilniam darbui. Negaliu nepaminėti ir bibliotekų darbuotojų, kantriai nešiojusių pirmyn atgal mano užsakytus rankraščius. Renkant medžiagą knygai, archyvuose teko praleisti nemažai laiko ir pavyko užkrėsti šiuo darbu kelis studentus, nepabijojusius sudėtingos pažinties su rankraščiais. Ačiū ir jiems.

Nuoširdus dėkui recenzentams habil. dr. Jūratei Marijai Trilupaitienei ir prof. habil. dr. Leonidui Melnikui už konstruktyvias pastabas, draugiškus pabarimus ir rekomendacijas, privertusias daug ką permąstyti ir perdėlioti iš naujo ne tik galvoje, bet ir lapuose, kad tekstas būtų kokybiškesnis, suprantamesnis ir įdomesnis ne tik muzikologams, bet ir platesniam Lietuvos muzikos istorija besidominčių skaitytojų ratui. Atskira padėka knygos redaktorei dr. Laimai Arnatkevičiūtei. Visiems talkininkams esu dėkinga už žvilgsnį iš šalies ir už tai, kad iš pradžių man šturpą kėlusi *plyta* tapo patraukli pažiūrėti ir, tikiuosi, maloni skaityti.

Autorė